

Resmî Tekkesi Türbesi'nin içi ile haziresindeki bir grup mezar taşını gösteren 1939 tarihli iki fotoğraf (İstanbul Encümen arşivi)

Tekkenin ilk postnişini Şeyh Mustafa Âhî Resmî 1206'da (1792) Kıbrıs'ın Magosa şehrine sürülmüş, 1208'de (1793) sürgünde vefat etmiş, yerine kardeşi Şeyh Süleyman Safî Efendi (ö. 1837) geçmiş, damadı Şeyh İbrâhim Ma'sûkî Efendi (ö. 1854) ve İsmâil Ma'sûkî Efendi'nin oğulları Şeyh Mustafa Sabri Efendi ile (ö. 1888) son postnişin olan Şeyh İsmâil Hakkı Efendi (ö. 1927) kendisini izlemiştir.

Diğer taraftan Şeyh Mustafa Âhî Resmî'nin annesi Ayşe Hatun, bu tekkenin yakınında Neslişah mahallesinde Neyzenler sokağında bulunan ikinci bir tekke yaptırmış, Şeyh Mustafa Âhî Resmî kaynaklarda çeşitli adlarla (Ayşe Hatun, Cuma, Resmî,

Şeyh Seyyid Resmî, Şeyh Said Efendi) anılan bu tekkenin meşihatını da üstlenmiştir. Aynı semtte aynı kişinin eşi ve annesi tarafından yaklaşık aynı yıllarda tesis edilen, aynı tarikat koluna bağlı, benzer isimlerle anılan bu iki tekke bazı yayınlarda birbirine karıştırılmıştır. Faal oldukları dönem boyunca aralarında sıkı bir ilişkinin gözlemlendiği bu tekkelerde son devirde ünlü zâkirlerden Ali Gerçek'in görev yaptığı bilinmektedir.

Cumhuriyet döneminde işlevsiz ve bakımsız kalan Resmî Tekkesi 1940 yılı civarında ortadan kalkmış, haziresi dışında günümüze hiçbir şey intikal etmemiştir. İstanbul Eski Eserler Encümeni Arşivi'nde bulunan 1939 tarihli bazı fotoğraflarda yapının iç ve dış görünüşleri tesbit edilmiştir. Dışarıdan bakıldığında herhangi bir ahşap konuttan farksız olan Resmî Tekkesi kâgir bir bodrum üzerine oturan iki kattan meydana gelir. Bodrumun duvarları ahşap iskelet arasına moloz taş dolguyla inşa edilmiştir. Bahçeye açılan cümle kapısının yanında harem girişi olması muhtemel diğer bir kapı görülmekte, ahşap kaplamalı cephelerde dikdörtgen açıklıklı giyotin pencereler sıralanmaktadır. Başka tarikat yapılarında olduğu gibi türbeyle bağlantılı olan tevhidhâne çift sıra halinde düzenlenmiş dikdörtgen pencerelerle aydınlanır. Mekânın kuzey, doğu ve batı duvarları boyunca iki katlı mahfiller uzanır. Alttaki mahfiller ahşap korkuluklarla, kare kesitli ahşap dikmelere oturan kadınlara mahsus mahfiller ise kafeslerle donatılmış, tevhidhânenin duvarlarına ve mahfillerin yüzeyine din ve tasavvuf büyüklerinin adlarını içeren birçok levha asılmıştır. Mihrap duvarının güneybatı köşesindeki açıklıktan ahşap sandukaların bulunduğu türbeye geçilir. Türbenin duvarlarında tarikat sancakları, sandukaların başında Kâdirî-Resmî taçları, üzerlerinde zi-

kir tesbihleri ve kemerler görülmektedir. Günümüzde bakımlı durumda olan hazîrede özellikle taçlarıyla dikkati çeken mezarlar yer alır.

BİBLİYOGRAFYA :

İstanbul Tekkeleri Listesi, 1220 civarı, İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin, nr. 1825, nr. 31; *İstanbul Tekkeleri Listesi*, TSMA, nr. E. 1772, 3333, 1805-1826 arası, nr. 73; *İstanbul Tekkeleri Listesi*, Süleymaniye Ktp., Zühdü Bey, nr. 489, 1823 civarı, vr. 2^a (Kâdiriyye); Melekpaşazâde Kadri Beyefendi, *Hankahnâme*, Süleymaniye Ktp., Nuri Arlasez, nr. 36, 1833-1846 arası, vr. 7^a, nr. 164 (Çarşamba); *Âsîlâne Tekkeleri*, s. 13 (Çarşamba); Bandırmalızâde, *Mecmûa-i Tekâyâ*, İstanbul 1307, s. 12 (Çarşamba); *1329 Senesi İstanbul Beldesi İhsâyât Mecmuası*, İstanbul 1330, s. 20 (Kâdirî); Zâkir Şükrü, *Mecmûa-i Tekâyâ* (Tayşî), s. 37-38; Mehmed Şükrü, *İstanbul Hankahları Meşâyihî* (nşr. Turgut Kut), Harvard 1995, s. 37, nr. 71; Sadettin Nüzhet Ergun, *Türk Musikisi Antolojisi*, İstanbul 1943, II, 663; Fâthî Câmilî ve Diğer Tarihî Eserler (haz. Fatih Müftülüğü), İstanbul 1991, s. 270; M. Baha Tanman, "Settings for the Veneration of Saints", *The Dervish Lodge: Architecture, Art and Sufism in Ottoman Turkey* (ed. R. Lifchez), Berkeley 1992, s. 143, 146; a.mlf., "Resmî Efendi Tekkesi", *DBİst.A*, VI, 316-317; Nurhan Atasoy, *Derviş Çeyizi: Türkiye'de Tarikat Giyim-Kuşam Tarihi*, İstanbul 2000, s. 100-101; Ramazan Muslu, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf (18. Yüzyıl)*, İstanbul 2003, s. 404-405; Hür Mahmut Yücer, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf (19. Yüzyıl)*, İstanbul 2003, s. 361-363; Bilgin Turnalı - Esin Yücel, "İstanbul'daki Bazı Tekkelerin Yerlerine Dair Bir Araştırma", *VD*, XVIII (1984), s. 143-145; Hatice Aynur, "Saliha Sultan'ın Düğün Töreni ve Şenlikler", *TT*, XI/61 (1989), s. 39, nr. 183; Ekrem Işın, "Kâdirîlik", *DBİst.A*, IV, 373-374.

M. BAHANANMAN

RESMO

Girit adasında tarihî bir şehir.

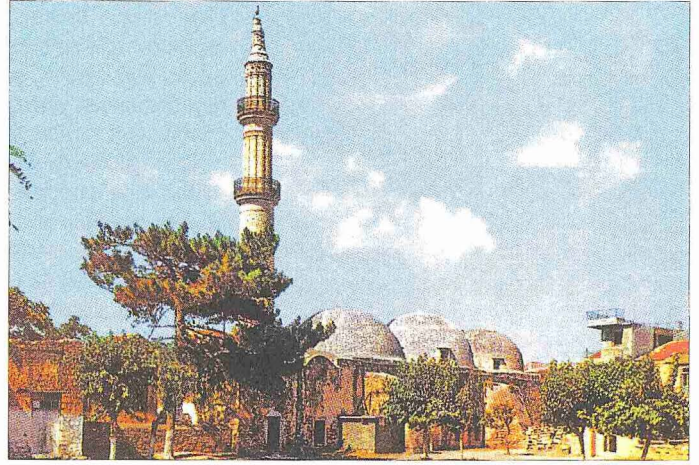
XVIII. yüzyılda Resmo'yu tasvir eden J. P. Tournefort'un bir gravürü

Yunanistan'a bağlı Girit adasının kuzey kıyısında Almiru körfezinde önemli bir liman şehri ve turizm merkezi olup bugün Rethymnon adıyla anılır. Bu ad "akan su" anlamına gelen Rithymina'ya dayanır. Osmanlılar'da yine bu ada dayalı olarak Resmo söylenişi yaygınlik kazanmıştır. Şehrin tarihî geçmişi Girit adasındaki Minos uygarlığı dönemine kadar iner. Kalesi Romalılar döneminde inşa edilmiş, adanın Venedik yönetimine girmesinden sonra yeniden yapılarak Girit'in en iyi istihkâmlarından biri haline getirilmiştir. Osmanlı Devleti'nin Girit adasını ele geçirmek için yürüttüğü faaliyetler çerçevesinde Hanya'dan sonra alınan ikinci şehir olmuştur. Serdar Deli Hüseyin Paşa kumandasındaki ordunun Resmo önlerine gelmesinden sonra kırk günlük bir muhasarasının ardından 6 Şevval 1056'da (15 Kasım 1646) emanla teslim alınmıştır (Gülsoy, s. 23-53).

Osmanlı idaresi altında Resmo hakkın-
da en geniş bilgiyi 1078 (1667-68) yılında
şehre uğrayan Evliya Çelebi verir. Bu bil-
gilere göre dış kale dörtgen şeklinde olup
hendeksizdir ve etrafındaki tabyalar da pek
sağlam değildir. Dış kalenin üç kapısı var-
dır. Bunlardan ikisi doğuya açılan Tekke
ve Seluniye kapıları, diğeri güneye açılan
Büyükkapı'dır. Seluniye Kapısı'ndan limana
kadar kale duvarları yoktur. Fetihden
sonra Osmanlılar denize kazık çakmak su-
retiyle bu bölgeye duvar inşa etmişlerdir.
Şehirde hepsi kiliseden çevrilme altı cami
bulunmaktadır. Sultan İbrâhim Camii iç
kalede, Vâlide Camii Tekke Kapısı'nın iç yü-
zünde, Veli Paşa Camii bu kapının önünde
mezarlık içinde, Hüseyin Paşa ve Ankebüt
Ahmed Paşa Camileri çarşı içerisinde yer
almaktadır. İç kale deniz kıyısında kayalık
bir alan üzerine beşgen şeklinde ve tama-
men taştan yapılmıştır. Kale duvarlarının
etrafında dört büyük tabya yer almaktadı-
r. Doğuya açılan tek kapısı bulunan kalede
elli ev mevcuttur.

Kandiye'nin fethinden on bir yıl kadar
sonra Girit'e gelen Bernard Randolph, Kan-
diye ve Hanya'yı etraflıca tanıttığı halde
Resmo hakkında pek fazla bir bilgi vermez.
Sadece şehirdeki evlerin Venedik tarzında
olduğunu ve halkın büyük çoğunluğunun
Türkler'den meydana geldiğini yazar. XVIII.
yüzyılın başında Girit'i baştan başa dola-
şan Fransız bitki bilimcisi Tournefort da
Resmo hakkında az bilgi verir. Dış kale sur-
larının çok sağlam olmadığından bahseder
ve sarp bir kayalık üzerine kurulan kalenin
daha çok limanı savunmak için yapıldığını
söyler. Eskiden savaş gemilerinin gire-
bildiği limanın şimdi çok bakımsız oldu-
ğunu ve ancak kayıkların yanaşabileceğini
belirtir.

Resmo alındıktan sonra iç kaledeki kili-
se Sultan İbrâhim adına, dış kaledeki kili-
selerden biri Hüseyin Paşa adına camiye
çevrilmiştir. Tek kubbeli olan Sultan İbrâ-
him (İçkale) Camii'nin bir minaresi, on beş
pencereli ve bir kapısı bulunmaktadır. Mi-
naresi bugün tamamen yıkılmış olup sa-
dece ayağı kalmıştır (BA, MAD, nr. 5256,
s. 8). Camiye beş köy ve Resmo'daki bü-
tün dükkânlar vakfedilmiştir (BA, MAD, nr.
4717, s. 28). Hüseyin Paşa Camii'nin vak-
ıfları ise on bir köyden oluşuyordu (BA,
TD, nr. 820, s. 107-112). Bundan başka Vâ-
lide Turhan Sultan, Resmo'da bir cami ve
bir mektep inşa ettirmiştir. Cami ve mek-
tebin 3 Şaban 1069 (26 Nisan 1659) tari-
hinde düzenlenen vakfiyesinde tayin edi-
len vakıflar, görevlilerin sayısı ve günde-
likleri belirtilmektedir (BA, TD, nr. 820, s.
116-118).

Resmo'da
Deli Hüseyin
Paşa Camii

Şehre dair en esaslı bilgiler iç kaleye ait-
tir. İçerisinde oturan muhafız askerlere sa-
tılması amacıyla gerçekleştirilen bir tah-
rirden Resmo iç kalesinde yer alan bütün
bina ve arsalar kayıtl altına alınmıştır. Bu-
na göre 1677'de Resmo iç kalesinde bir
cami, bir saray, bir zindan, dört cephane-
lik, cephanelik olarak kullanılan bir mah-
zen ve bir manastır, üçü mamur, üçü ha-
rabe halinde altı ambar, dokuz parça boş
arazi ve doksan iki ev bulunmaktaydı. Ev-
lerin on sekizi iki katlı, yetmiş dördü tek
katlıydı. Bunlardan üçü mirî bina olarak
Resmo muhafazasıyla görevli dergâh-ı âlî
yeniçeri ve cebecileri kumandan ve asker-
lerinin ikametine tahsis edilmiş, bir ev Sul-
tan İbrâhim Camii imam ve hatibinin otur-
ması için vakfedilmişti. Diğer seksen sekiz
evden sekizi alıcısı çıkmadığı için satıla-
mamış, sekseninin ise satışı gerçekleştiril-
miştir. Evleri satın alanların hepsi, Resmo
muhafazasında görevli asker ve kuman-
danlarla vakıflardan görev alan kişilerdi
(BA, MAD, nr. 5256, s. 2-19).

Resmo fetihden sonra sancak merkezi
olarak teşkilâtlandırılmış ve Girit eyaletine
bağlanmıştır. Sancak 1060 (1650) ve 1080
(1670) tarihli tahrirlere göre Resmo, Mi-
lapotamo, Amari ve Ayvasil olmak üzere
dört nahiyeye bölünmüştü. Bu idarî birim-
lere 1650'de 222, 1670'te 233 köy bağlı-
ydı. Sancağın tahrirlerinde şehrin nüfusu,
çarşı ve pazarlarıyla ilgili herhangi bir bilgi
bulunmamaktadır. 1080 (1670) yılı sayımı
çerçevesinde hazırlanan cizye defterine gö-
re şehirde cizye mükellefi 272 kişi yaşa-
maktaydı (BA, TD, nr. 980, s. 162-166). Ay-
rıca kazanın şer'iyye sicillerinden şehrin
mahallelerini tesbit etmek mümkün ol-
maktadır. Buna göre XVII. yüzyılda Resmo'da
yabancı isim taşıyan on dört, Türkçe
isim taşıyan yirmi üç mahalle bulunmak-
taydı. Gerek bu defterler gerekse XVII.
yüzyıl içerisinde adaya uğrayan seyyahla-

rın verdiği bilgilerden şehre fetihden he-
men sonra hızlı bir müslüman nüfus yer-
leşmesinin gerçekleştirildiği anlaşılmak-
tadır.

XVIII. yüzyılda Resmo'nun idarî taksima-
tında herhangi bir değişiklik olmamıştır.
Osmanlı ıslahatları çerçevesinde 1864 ge-
nel vilâyet düzenlenmesinin ardından 1868'de
Girit'te ilân edilen ferman gereğince
Girit vilâyeti beş livâ ve yirmi kazaya bö-
lünmüştür. Bu düzenlemeye göre Resmo
livâsı Resmo (merkez), Milapotamo ve Ama-
ri olmak üzere üç kazaya ayrılmıştır. Bu
bölüşümde livâyâ bağlı 232 köy bulunuyordu.
XIX. yüzyılın sonlarına doğru (1889)
Resmo şehrinde çoğunluğu müslüman ol-
mak üzere 9.000 kişi yaşıyordu. Girit vilâ-
yetinin 1310 (1892) tarihli salnâmesine gö-
re şehirde sekiz cami, iki kilise ve bir kü-
tüphane mevcuttu. Şehrin batı tarafında
mükemmel şekilde inşa edilmiş hükümet
konağı ve güney tarafında yine aynı gü-
zellikte mimari yapıya sahip kışla binası
yer almaktaydı. Bunların arasında kalan
geniş alan halk tarafından mesire olarak
kullanılmaktaydı (*Girit Vilâyeti Salnâmesi*,
s. 256-257). Resmo livâsının bu idarî yapısı
köy sayısındaki bazı küçük değişikliklerle
1899 yılına kadar devam etmiştir. Bu de-
ğişiklikler 1266-1317 (1850-1899) tarihli dev-
let salnâmelerinde ve 1293 (1876), 1310
(1892) tarihli Girit vilâyet salnâmelerinde
yer almaktadır. Girit'in bağımsızlığının ta-
nındığı 1899 yılından itibaren devlet sal-
nâmelerinde Girit vilâyeti sadece ismen
zikredilmekte ve başka bir bilgi bulunma-
maktadır. Resmo, Girit'in konumuna bağlı
olarak Balkan savaşlarının ardından 1913'te
resmen Osmanlılar'ın elinden çıkmıştır.
Şehir yoğun müslüman nüfusa sahip ol-
ma özelliğini 1923'teki nüfus mübadele-
sinin ardından tamamen kaybetmiştir. Bu-
gün Resmo 40.000'i aşkın (2001 nüfusu:
41.687) nüfusuyla adanın üçüncü büyük

şehri ve Girit'in dört idarî biriminden birinin merkezidir. Şehirde Kale Camii (Sultan İbrâhim) Deli Hüseyin Paşa Camii (kütüphane ve türbe ile), Kara Mustafa / Mûsâ Paşa Camii, Vâlide Camii, Veli Paşa Camii bakımsız halde bugüne ulaşmıştır. Ayrıca Türk İdâdî binası da (1892-1893) ayakta. Bunun yanı sıra çeşmeler, hamamlar, Osmanlı dönemi izlerini gösteren kitâbelere de rastlanmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Girit Vilâyeti Salnâmesi (1310), s. 256-257; Kâtib Çelebi, *Fezleke*, II, 283-289; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme* (Dağlı), VIII, 176-177; Cuinet, I, 588; B. Randolph, *Ege Takımadaları: Arşipelago* (trc. Ümit Koçer), İstanbul 1998, s. 79-80; Nusret Çam, *Yunanistan'daki Türk Eserleri*, Ankara 2000, s. 69-91; J. M. Tancoigne, *İzmir'e, Ege Adalarına ve Girit'e Seyahat: Bir Fransız Diplomatın Türkiye Gözlemleri (1811-1814)* (trc. Erhan Eyüboğlu), İstanbul 2003, s. 61-63; Ersin Gülsoy, *Girit'in Fethi ve Osmanlı İdaresi'nin Kurulması (1645-1670)*, İstanbul 2004, s. 23-53; J. de Tournefort, *Tournefort Seyahatnamesi* (ed. Stefanos Yerasimos, trc. Ali Berkay), İstanbul 2005, I, 66; A. Nühket Adıyeke - Nuri Adıyeke, "Newly Discovered in Turkish Archives: Kadi Registers and Other Documents on Crete", *Turcica*, XXXII, Paris 2000, s. 447-463.

ERSİN GÜLSOY

RESSİ

(الرتسى)

Ebû Muhammed el-Kâsim
b. İbrâhîm b. İsmâil b. İbrâhîm
el-Hasenî el-Alevî er-Ressî
(ö. 246/860)

On yedinci Zeydî imamı, kelâm
ve fıkıh âlimi.

169 (785) yılında Medine'de doğdu. Babası tarafından nesebi Hasan vasıtasıyla Hz. Ali'ye ulaşır. Babasının nisbesinden dolayı kaynaklarda Ressî şeklinde zikredilir. Ailesinin Medine yakınında Kudüs adıyla bilinen dağlık bölgede yaşadığı kaydedilmektedir. Sosyal seviyesi yüksek bir aileye mensup olması sebebiyle iyi bir tahsil gördüğü anlaşılmaktadır. Babası İbrâhîm (Tabâtabâ), Ca'fer es-Sâdık'ın öğrencilerinden olup Ressî'nin ilk hocalarındandı. Ağabeyi İbn Tabâtabâ Muhammed ise döneminin yönetimine karşı çıkan Zeydiyye imamlarından biridir. Hocaları arasında İsmâil b. Ebû Üveys ve Ebû Sehl el-Mukrî bulunmaktadır. Kendisinin en çok rivayete bulunan kişi Muhammed b. Mansûr el-Murâdî'dir. Ağabeyi Muhammed'in vefatından (199/815) ardından Medine'yi terkedip Sudan'a giden Ressî burada on yıl kadar kaldıktan sonra gizlice Mısır'a geçti ve faaliyetlerini orada yürüttü. Mısır Valisi Abdullah b. Tâhir, Res-

sî'yi takibe almasına rağmen ele geçiremedi. Abbâsî iktidarına karşı olduğu bilinen ailede babası ve ağabeyinden sonra Zeydiyye imamlarından biri olarak kabul edildi. İmâmetinden itibaren mensuplarının büyük bir kısmı, Abbâsî hilâfetine bağlı olan bölgelerde Zeydiyye'nin fikirlerini gizlice yaymaya başladılar. Mısır'da ikameti esnasında Yahudilik ve Hıristiyanlık'la ilgili bazı eserleri okuyan Ressî zaman zaman müslüman ve gayri müslim ulemâ ile tartışmalarda bulundu. Büyük ihtimalle Mısır'da iken İbn'ül-Mukaffa'a nisbet edilen, Kur'an'a ve İslâm inançlarına karşı Maniheizm'in savunulduğu *Mu'âraza'tü'l-Şur'ân* adlı esere reddiye yazdı. Mısır'da basılı altında geçen on yıllık hayatının ardından Me'mûn'dan sonra tahta çıkan Mu'tasım-Billâh tarafından izlenmeye başlandı. Mu'tasım onu tutuklatmak için bir askerî birlik görevlendirdi. Bunun üzerine Mısır'dan ayrılıp Medine'ye dönen Ressî hayatının geri kalan kısmını Zühuleyfe'nin Res adlı dağlık bölgesinde geçirdi; eserlerinin büyük kısmını bu dönemde yazdı; Kûfe ile Taberistan'dan gelen Zeydîler'e ders vermekle meşgul oldu ve burada vefat etti.

Kelâm, fıkıh, tefsir ve tasavvuf alanında seçkin ulemâ arasında adı zikredilen ve şair olarak da nitelendirilen Ressî'nin (Merzûbânî, s. 217-218) fıkhîta Hanefî ulemâsının etkisinde kalmakla birlikte Hicaz fıkhına da vâkıf olduğu bilinmektedir (M. Ebû Zehre, s. 495). Kelâm konularında çok defa Mu'tezile'nin görüşlerini benimsemesine rağmen tutarsız kabul ettiği bazı fikirlerini de eleştirmiştir. Bu sebeple ilâhî sıfatlar, adl ve büyük günah işleyenlerle ilgili meselelerde Mu'tezile'den farklı düşünmüştür. Halku'l-Kur'an mevzuunda Kur'an'ı mahlûk olarak nitelendirmeyip sadece Kur'an'da geçen kavramlarla nitelendirmenin gerektiğini savunmuş, Halife Me'mûn ve ondan sonra gelenler tarafından Sünnî ulemâsına karşı uygulanan "mihne" olayını benimsememiştir. Onun, "Kur'an-ı Kerîm Allah'ın kelâmı, ilhamı ve vahyidir; biz atalarımızın yaptığı gibi bunun ötesinde başka bir şey söyleyemeyiz" tarzındaki sözü Muhammed b. Mansûr el-Murâdî tarafından nakledilmekte, ilk dönemlerinde olduğu gibi yaşlılık yıllarında da Mu'tezile'ye karşı ihtiyatlı davrandığı bilinmektedir (Madelung, II, 45-48).

Ressî'yi sistematik bir kelâmcıdan çok Zeydî geleneğinde bir dinî lider olarak görmek daha uygundur. Dinin akaidle ilgili temel meselelerini araştırırken rasyonel anlamda akıl yürütmekten ziyade Kur'an-ı Kerîm'in nasları çerçevesinde yorumlarla

yetindiği görülmektedir. Büyük ihtimalle vefatından sonra torunu Hâdî-İlelhak döneminde Zeydiyye geleneği Mu'tezile ekolu ile daha yakın ilişkiler içinde bulunmuştur. Bu açıdan bakıldığında Bünyamin Abrahamov'un ileri sürdüğü, Ressî'nin Mu'tezile'den büyük ölçüde etkilendiği biçimindeki görüşün özellikle Ressî'ye atfedilen bazı eserlerin otantikliği konusundaki yanlış tesbitlerden kaynaklandığını söylemek gerekir (krş. Abrahamov, XXIX-XXX [1986], s. 259-285; a.m.lf., XXXIV/1 [1987], s. 80-105; Madelung, II, 47-48). Ressî'ye göre dinin kabul ettiği üç bilgi kaynağı akıl, Kitap ve Sünnet'ten ibarettir. Akıl delâletiyle yaratıcıya, kitabın delâletiyle kulluğa, sünnetin delâletiyle ibadet şekillerine ulaşılır. Akıl Kitap ve Sünnet'in aslıdır, çünkü her ikisinin bilinmesi ancak akılla mümkündür. Her üçünün de aslı ve fer'i bulunduğu söyleyen Ressî'ye göre düşünen kimselerin ittifak ettikleri noktalar aklın aslı, ihtilâf noktaları da fer'îdir. Kur'an'daki muhkem âyetler kitabın aslı, müteşâbihler fer'îdir. Hz. Peygamber'den bizzat vârit olan sözler sünnetin aslı, vârit olup olmadığı konusunda ihtilâflı olanlar ise fer'îdir. Yine ona göre İslâm beş temel esastan ibarettir: 1. Allah'ın bir ve benzersiz olması, her şeyi yaratması. 2. Allah'ın âdil ve hakîm olması, kimseyi gücü dışında mükellef kılmaması, kişiye yaptığı işlere göre karşılık vermesi. 3. Allah'ın va'd ve vâidinde sâdik olması. 4. Kur'an'ın mufassal ve muhkemden ibaret bulunması. 5. Âdil hükümdarların toplumdaki dul, öksüz, hasta gibi âcizlere âdil bir şekilde davranıp malın dağıtımını temin etmesi.

Mu'tezile'ye ait usûl-i hamseyi olduğu gibi benimsemeyen Ressî onları Zeydiyye'nin aslı prensipleriyle uzlaştırmaya çalışır. Tevhid konusunda Allah'ın birliği, O'nun evvel ve âhir olduğu, zâhiri ve bâtını bildiği, yaratıklardan hiçbirine benzemediği konularına yer vererek bunun aksini iddia edenlerin şirke düştüğünü belirtir. Haberî sıfatlar hususunda Müşebbihe'nin görüşlerine karşı çıkar. Adl konusunda güç yetirilemeyecek bir şeyle mükellef tutulmayı kabul etmeyerek Allah'ın va'd ve vâidinde sâdik olduğu yönündeki görüşleriyle Mu'tezile'nin düşüncelerini benimser. Menzile beyne'l-menziletayn meselesinde Mu'tezile'nin görüşüne katılmaz. Emir bi'l-mar'ûf nehy anil-münkerin vâcip olduğunu Âl-i İmrân sûresinin 104. âyetine dayanarak ortaya koyar. İmâmeti dinin temel ilkelerinden sayan ve bu konuda diğer Şîî fırkalarına yaklaşan Ressî'ye göre Hz. Peygamber'den sonra ilk imam Ali b. Ebû Tâ-